

Kulturjournalistikens världar: Om kulturbevakningens politiska, globala och digitala dimensioner

Af Kristina Riegert, Anna Roosvall og Andreas Widholm. Nordic Academic Press, 2022. 358 s.

ERIK SVENDSEN

Roskilde Universitet

I journalistisk praksis starter man med det vigtigste: Det er en meget vellykket bog, de tre svenske (kultur)journalistforskere Kristina Riegert, Anna Roosvall og Andreas Widholm har begået. Den er velskrevet, velkomponeret og funderet i et ganske omfattende empirisk materiale, der omfatter kulturjournalistiske tekster fra såvel svensk presse som tv og med nedslag i henholdsvis 1985, 1995, 2005 og 2015. De mange og mangefacetterede analytiske resultater er overbevisende, og de diskussioner og perspektiver, som de tre forskere tilføjer, er alle prægnante. Der er meget at komme efter, hvis man interesserer sig for feltet, hvad jeg "tilfældigvis" gør.

Meget groft sagt handler bogen om kulturjournalistikens udvikling (i Sverige særskilt men med affinitet til beslægtede lande, herunder Danmark) og derfor også om de ændrede vilkår, som feltet får med avis-offentlighedens pressede økonomi, digitaliseringen og professionaliseringen af kulturjournalistikken (som de tre benævner "journalistificering"). Og man må tilføje: Med globaliseringen, som kulturjournalistik manifesterer sig som en transnational tendens, der ikke mindst i svensk regi er bemærkelsesværdig. Det er selvsagt ikke alene i Sverige, at interessen for det finkulturelle daler til fordel for en øget og permanent interesse for transnational populærkultur (der dog primært er bundet til den vestlige kulturkreds og den amerikanske i særdeleshed), men forskydningen får en særlig accent, som de tre forskere nu ikke gør et større nummer ud af, fordi bogen er skrevet til en decideret svensk kontekst. Jeg finder det egentlig sympatisk i disse internationaliseringstider at fokusere på det nationale (paradoksalt nok med at bogens fokus akkurat er det transnationale), men i fremstillingen glemmer de tre forfattere efter min mening at gøre opmærksom på nogle nationalt særegne

forhold, herunder (kultur)politiske, som er udtalte præmisser for en stor del af bogens ræsonnementer.

Jeg starter med kort at annoncere disse, derpå følger en redegørelse for nogle af bogens vigtige iagttagelser og brugbare begrebs-håndteringer, hvorefter jeg afrunder med en efterlysning af et specifikt begrebsapparat, udelukkende for at sætte den glimrende bog i relief.

For en svensker er det en selvfølgelighed, men det er det ikke for en dansker: Det moderne Sverige udmærker sig ved at have en særlig historie, der ultrakort fortalt ligger i kombinationen af udenrigs-politisk neutralitet (der "starter" allerede under 2. Verdenskrig), velfærdsstaten og store industriforetagender, der har haft store dele af verden som marked. Man får paradoksalt nok en kombination af national autonomi og omvendt en klar verdensvendthed, et engagement i den internationale verden, som klart overgår den danske efter befrielsen. Min pointe er den, at det transnationale ligger i det moderne Sveriges DNA, hvorfor man eksempelvis i så mange år har haft et tv-kulturprogram som Cobra (2001-2017 – et udenrigskulturprogram i primetime, der præsenterede en meget bred vifte af svenske kulturelle artefakter og fænomener), samtidig med at svenske seere præsenteres for internationale tendenser. Og det med en horisont, der ikke begrænser sig til den vestlige. Kristina Riegert har et meget informativt kapitel om Cobra, og under læsningen slog det mig, at selv om vi har meget at takke DR for som public service-institution at udvide danskernes horisont, så er Cobra som koncept for internationalt og transnationalt til at blive en succes i en dansk kontekst.

En anden tilbagevendende pointe i bogen er en udpræget tendens til, at kultursiderne er fulde af artikler, der tematiserer det politiske og samfundsmæssige problemstillinger. I Sverige er der så at sige tradition for at samtænke det politiske, kulturelle og samfundsmæssige, men jeg mener ikke, at vi har en tilsvarende sidestilling i den danske presseoffentlighed, hvor kulturstof selvsagt kan tematisere mere end det æstetiske og det universalistiske kulturbegreb, og vi ser det måske i stigende grad – omend der er et stykke vej op til "svenske tilstande". Desværre. I øvrigt vil det være værd at undersøge den danske historik, hvad angår kulturjournalistikken og dens berøringsflader med det politiske. De tre forfattere beklager sig til gengæld over, at livsstilsjournalistik og for eksempel mode ikke rigtig har vundet indpas i svensk kulturjournalistik, hvad jeg derimod vil være tilbøjelig til at mene, er tilfældet i dansk sammenhæng. Danskere er mere til hygge og fashion end til politik.

Bogen falder i tre nogenlunde lige store dele: Widholm indleder om medielandskabets forandringer og kulturjournalistikens rolle i den digitale medieøkologi; Riegert fokuserer på det transnationale,

inddragelsen af den globale omverden, herunder hvordan det såkaldte kulturelle filter fungerer i den sammenhæng; og Rooswall afslutter festen med at diskutere kulturjournalistikens politiske dimensioner, herunder undersøger hun blandt andet specifikt, hvordan identitetspolitik blev lanceret i 2000, og hvordan der siden har været vedvarende fortolkningskampe om begrebet. Det kunne være nyttigt at få tjekket om det famøse begrebs historie har haft lignende dynamisk uklarhed i dansk sammenhæng, for Mikkel Thorups bog *Kampen om identitetspolitik: En samtidsidéhistorie* (2022) har slagside mod det amerikanske.

Jeg har noteret flere nyttige begreber og analytiske resultater. Til de sidste hører eksempelvis, at der bredt sagt er færre kritiske værkanalyser i kulturjournalistikken – men til gengæld en vækst i de deskriptive, narrative og ikke mindst dialogiske teksttyper. Meget kulturstof præsenteres, og på en måde opnormeres det oplevelsesmæssige, mens en faglig-æstetisk tilgang bliver mindre markant. Under det begrebslige kolporterer Widholm Nicklas Håkanssons tvedelte GAL/TAN-skala, der er et nyt bud på, hvordan man i dag kan differentiere mellem værdipolitiske orienteringer. GAN står for grøn, alternativ og liberal, der udgør en mere eller mindre sammenhængende akse eller ækivalensskæde, mens TAN er akronym for traditionel, autoritær og nationalistisk. GAN-sympatisører er for international solidaritet og lighed, mens TAN samler forskellige konservative afarter. Som supplement til moderniserede varianter af Bourdieus sociologiske tilgang er GAL/Tan ikke ueffene.

En analytisk differentiering mellem kultur og politik i de enkelte artikler giver også god mening: Fra artikler der har en kultur-kultur vægtning, over artikler der har kultur-politik orientering (med fokus på det institutionelle), og artikler der har vægningen politik-kultur (der synes at være en udbredt kombination i svensk kontekst) til artikler der er "rene" politik-politik, der snarere hører hjemme i den regelrette politiske journalistik. Jeg finder det sympatisk, at forfatterne indædt forsvare den agonistisk tilgang og har en udtalt skepsis over for den antagonistisk tænkning. I den første har vi et demokratisk debatrum, hvor der er respekt for hverandre og hersker konfliktuel konsensus, hvorimod den antagonistiske udvikler reductive dikotomier. Desværre tyder både den danske, svenske og globale politiske offentlighed på, at antagonismens polariseringer ikke er sådan at udrydde. Og hvad jeg savner, er for eksempel reference til forskellige menneskeopfattelser, hvor ikke mindst en modstilling mellem homo universalis og homo socius vil sætte de konstante kampe mellem GAL og TAN i relief, idet socius advokerer for det nære og den samfundsmæssige forbundethed hermed, mens universalis har mennesket (uanset baggrund og præference) som alltings målestok og derfor plæderer for det transnationale. Akkurat

som i Cobra. Kulturjournalistik er nemlig først og sidst politisk funderet.

ERIK SVENDSEN

Lektor

Institut for Kommunikation og Humanistisk Videnskab

Roskilde Universitet

evs@ruc.dk